[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]
26 SEPTEMBER 1675
6989

Antwoord op Chièzes brief van 14 augustus 1675 (***6979A***).

Samenvatting: Huygens excuseert zich min of meer voor het stilzwijgen van zijn zonen, maar wijst Chièze er tevens op dat hij hen afschrikt door zijn constante gemopper. Huygens zelf is onlangs 79 geworden en nog in goede gezondheid, ondanks een kwaal aan zijn linkervoet.

Huygens schreef opnieuw op 27 september 1675 (verloren). De onderhavige brief is door Chièze ontvangen op 19 oktober 1675 en beantwoord op 23 oktober 1675 (***6991***).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 697-699: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6989, p. 366: samenvatting.

Namen: Charles de Créqui; Béatrix de Cusance; Antoine de Grammont; Armand de Grammont; Christiaan Huygens; Constantijn Huygens jr.; Geertruida Huygens; Lodewijk Huygens; Marie-Claude de Lapie; Karel IV van Lotharingen; Johan Maurits van Nassau Siegen; Seneca.

Plaatsen: Parijs; Triër.

Transcriptie

[1]À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 26e Septembre 1675.

Nostre ancien amy Monsieur le Mareschal de Grammont, voyant les fréquentes folies que produissoit la jeunesse de ses enfans à la cour, souloit dire qu'estant vieulx et inutile, il n'y servoit plus que de gardesou, pour tous les jours plastrer et reparer quelqu'une de leurs extravagances. *Me vide*, j'en suis de mesme, selon que je voy mes *hidalgos* en user avec vous, les uns estans, les autres faisans les surchargez d'affaires, pour justifier leur paresse en vostre endroit. Mais apprenez de moy, Monsieur, que peut-estre c'est vous-mesme qui causez leur silence, et qu'ils travaillent à vous mettre en colère, pour vous veoir souvent débiter vos indignations aveq tant d'aggréement. Je ne m'excuse pas moy-mesme d'estre un peu complice du faict, et croyez-moy qu'il n'y a pas jusqu'à ma pauvre sœur aveugle, qui ne vous entende gronder avec plaisir. Faites-le donc, si vous pouvez, d'un peu moins bonne grace; peut-estre y réussirez-vous mieux, et ouvrirez la bouche à mes muets. Après tout, je n'en répons pas, [2]ἡλικίαν ἔχουσι, c'est-à-dire (car je pense qu'on parle peu de Grèc à Madrid, et peu s'y mesle-t-on de la phrase de l'Évangile) [3]*ætatem habent*. Faictes-les rendre raison de leur actions et omissions.

Je ne parle plus que de moy-mesme, et vous annonce qu'entré dans la 79e de mon aage, en dépit de vostre *refran* (mal rimé et mal vérifié en moy; '*Hombre vieje, cada dia un duelo nuevo*'), je suis tout tel que vous m'avez veu à Paris, et par la grace de Dieu jouis d'une santé très-constante, hors que cest esté, ayant senti quelque chatouillement |698| au pied gauche (pour l'avoir forcé en deux jours de trop d'exercice aux champs), que nostre bon Prince Maurice voulut qualifier de goutte. Il m'engagea en suitte à un rémède de fumier de cheval, de sel et de gingenbre si violent que ce misérable pied, en deux reprises, s'en trouve si enflammé et enflé, qu'il a fallu plus de deux moiz pour me guérir, non pas du mal, qui ne valoit pas la peine d'en parler, mais du rémède. Voyez si ce n'est pas une grosse béveue à un vieux courtisan, d'avoir si peu retenu le passage qu'ils doivent tousjours avoir devant les yeux: [4]'*Nolite confidere in principibus*', le refrain ordinaire de feu nostre chère Madame de Lorraine, qui en avoit tant appris la vérité. À propos de Lorraine, et

1. Naam geadresseerde autograaf.
2. Uit Johannes 9:21: 'Αὐτός ἡλικίαν ἔχει, αὐτόν ἐρωτήσατε.'
3. Uit Johannes 9: 21: 'Ipsum interrogate, *ætatem habet*.'
4. Uit Psalm 145/146, 2.

© Rudolf Rasch, transcripties en vertalingen

https://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/6989

pour vous traicter à bastons rompus: hier on nous apprit que ce vieux Duc est venu à mourir le 17e du mois courrant, après avoir le plaisir de veoir Trèves tomber entre les mains de ses associez et Monsieur de Créqui, *quod nullo ære redemptum voluisset*.

Je commence à causer et sens qu'il est temps que je cesse, de peur que, blamant les enfans de trop de silence, vous n'acussez le père de trop de caquet, et le nommiez, comme il me semble avoir leu quelque part, *hombre palabrimuger*. Ne dites pas cecy à la Bourguignotte. Je prétens tousjours estre bien avec elle, mais si je parle mauvais Espagnol, venez m'en apprendre du meilleur, et venez viste. *Quousque eadem*, dit [5]Sénèque, et [6]est-ce à jamais que vous souffrez qu'on │699│ vous tantalise, *et fugientia poma captes*? J'en enrage pour le maistre, et m'en chagrine pour vous et vostre absence. Adieu, et taschez de vous faire délivrer, *si me audis, de hombre necio a vezes buen consejo*.

À la chère Bourguignotte *more [7]verbisque solitis*.

Vertaling

Aan de heer Sébastien Chièze.

Den Haag, 26 september 1675.

Toen onze oude vriend mijnheer de maarschalk [Armand] de Grammont de vele dwaasheden zag die de jeugdigheid van zijn [8]kinderen aan het hof met zich meebracht, placht hij te zeggen dat men, wanneer men oud en nutteloos is, slechts diende als manusje-van-alles, om alle dagen een van hun buitenissigheden bij te stellen en ongedaan te maken. ┖Kijk naar mij.┚ Het is met mij hetzelfde als ik zie hoe mijn [9] ┖edelen┚ u op dezelfde wijze behandelen, wanneer enkelen werkelijk overbelast zijn met zaken en anderen dat veinzen, teneinde hun luiheid jegens u te rechtvaardigen. Maar neemt u van mij aan, mijnheer, dat u wellicht zelf de oorzaak bent van hun stilzwijgen, en dat ze het erom doen u kwaad te maken, om u zo vaak uw verontwaardiging met zoveel genoegen te zien luchten. Ik ontsla mijzelf er niet van een weinig medeschuldig hieraan te zijn, en gelooft u mij dat er niemand is tot en met mijn arme blinde [10]zuster die u niet met genoegen hoort mopperen. Doet u dat dus, wanneer u kunt, iets minder gretig, en wellicht zult u er beter in slagen om de monden van deze stommen te openen. Alles welbeschouwd laat ik het hierbij; ἡλικίαν ἔχουσι, dat wil zeggen (want ik denk dat men in Madrid weinig Grieks spreekt, en dat men zich weinig gelegen laat liggen aan de woorden van het Evangelie), [11] ┖ze hebben de leeftijd.┚ Laat u hen maar verantwoording afleggen voor wat ze hebben gedaan en hebben nagelaten te doen.

Verder spreek ik nog slechts over mijzelf, en deel u mede dat ik, de leeftijd van 79 bereikt hebbende, uw ┖spreekwoord┚ ten spijt (dat slecht van rijm was en slecht op mij van toepassing was: ┖'Ouderdom komt met gebreken'┚), nog helemaal degene ben die u in Parijs hebt gezien, en door Gods genade van een zeer constante gezondheid geniet, behalve deze zomer, toen ik een soort irritatie voelde in mijn linkervoet (aangezien deze overbelast was na twee dagen van [12]exercities op het land), hetgeen onze goede [13]prins Maurits weet aan jicht. Hij bracht mij er vervolgens toe te beginnen met een kuur op basis van paardenmest, zout en gember, zo krachtig dat de ongelukkige voet, tot tweemaal toe, erdoor zo verhit en gezwollen werd, dat ik meer dan twee maanden nodig had voor het herstel, niet van de kwaal, die niet de moeite waard was om erover te praten, maar van de kuur. Vindt u dat nu geen grote flater voor een oude hoveling, dat hij zo slecht de zinsnede heeft

5. Uit Seneca, *De tranquillitate animi*, II, 14.
6. <estre>.
7. <verbisque> autograaf.
8. Huygens lijkt vooral te verwijzen naar Antoine de Grammont.
9. Constantijn jr., Christiaan en Lodewijk Huygens.
10. Geertruida Huygens.
11. Uit Johannes 9:21: '*Hij heeft de leeftijd*, vraag het hemzelf.'
12. Vermoedelijk doelt Huygens hier op zijn tochten over de Utrechtse heuvelrug op 24-25 augustus 1675.
13. Johan Maurits van Nassau Siegen.

© Rudolf Rasch, transcripties en vertalingen

https://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/6989

onthouden die zij altijd voor ogen moeten hebben: [14] └'Stel nooit vertrouwen in vorsten,'┘ het vaste motto van wijlen onze geliefde [15]mevrouw van Lotharingen, die de waarheid ervan maar al te goed kende. Wat Lotharingen betreft, en om voor u van de hak op de tak te springen: wij hebben hier gisteren vernomen dat de oude [16]hertog onlangs gestorven is, op de [17]17de van deze maand, nadat hij het genoegen had gehad Trier in handen van zijn medestanders en de heer [Charles] de Créqui te zien vallen, └dat hij voor geen geld terug had willen hebben.┘

Ik begin te babbelen en voel dat het tijd is dat ik er een einde aan maak, uit angst dat, waar u de kinderen van te lange stilte beschuldigt, u de vader zijn overmaat aan geklets zult verwijten, en hem, zoals ik geloof ergens te hebben gelezen, └een man met vrouwenpraat┘ noemt. Zeg dit niet aan de [18]Bourgondische. Ik beweer altijd op goede voet met haar te staan, maar wanneer ik slecht Spaans spreek, komt u dan om me het beter te leren, en komt u snel. [19] └'Hoelang zal dat op dezelfde manier gaan?'┘ zei Seneca, en is het voor altijd dat u moet ondergaan dat men u kwelt, └en de wijkende vruchten tracht te grijpen?┘ Ik ben hier woedend over omwille van de [20]meester, en betreur het vanwege u en uw afwezigheid. Vaarwel, en probeer u, └als u mij verstaat, door een vervelende man soms een goede raad┘ te laten leveren.

└De gebruikelijke groet met de gebruikelijke woorden┘ aan de dierbare Bourgondische.

[enz.]

14. Uit Psalm 145/146, 2.
15. Béatrix van Cusance.
16. Karel IV van Lotharingen.
17. In werkelijkheid 18 september 1675.
18. Marie-Claude de Lapie.
19. Uit Seneca, *De tranquillitate animi*, II, 14.
20. Willem III.

© Rudolf Rasch, transcripties en vertalingen

https://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/6989